

Coimisiún na Scrúduithe Stáit
State Examinations Commission

Scrúdú na hArdteistiméireachta 2020

Tíreolaíocht

Cuid a hAon agus Freagarleabhar

Ardleibhéal

2 uair 50 nóiméad

400 marc

Scrúduimhir

----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------

Lá agus Mí do Bhreithe

----------------------	----------------------	----------------------	----------------------

Mar shampla, cuirtear
3 Feabhra isteach mar 0302

Stampa an Ionaid

--

Treoracha

Scríobh do Scrúduimhir, Lá agus Mí do Bhreithe sna boscaí ar an gclúdach tosaigh.

Scríobh do chuid freagraí do gach cuid den scrúdú sa fhreagarleabhar seo. Déanfar an freagarleabhar seo a scanadh agus is ar scáileán a chuirfear do chuid oibre i láthair scrúdaitheora. Is féidir nach bhfeicfidh an scrúdaitheoir aon rud a scríobhfaidh taobh amuigh de bhoscaí na bhfreagraí.

Scríobh do chuid freagraí le peann i ndúch gorm nó dubh. Is féidir leat peann luaidhe a úsáid i gcás sceitseanna, graif agus léaráidí amháin.

Tá dhá chuid sa scrúdú seo. Tá na ceisteanna do **CHUID A DÓ** ar fáil i gceistpháipéar ar leith, ach ní mór duit do chuid freagraí a scríobh sa fhreagarleabhar seo.

CUID A hAON	Ceisteanna Gearrfhreagra Freagair DEICH gceist ar bith. Tá na ceisteanna go léir ar aon mharc.	80 marc
CUID A DÓ	Ceisteanna Struchtúrtha agus Aiste Ní mór duit tabhairt faoi CHEITHRE cheist, mar seo a leanas: DHÁ cheist as Roinn 1 – Croí-Aonaid ➤ Ceist amháin as Ceist 1, 2 agus 3 (80 marc) Agus ➤ Ceist amháin as Ceist 4, 5 agus 6 (80 marc) Ceist AMHÁIN as Roinn 2 – Toghaonaid (80 marc) Ceist AMHÁIN as Roinn 3 – Roghaonaid (80 marc)	320 marc

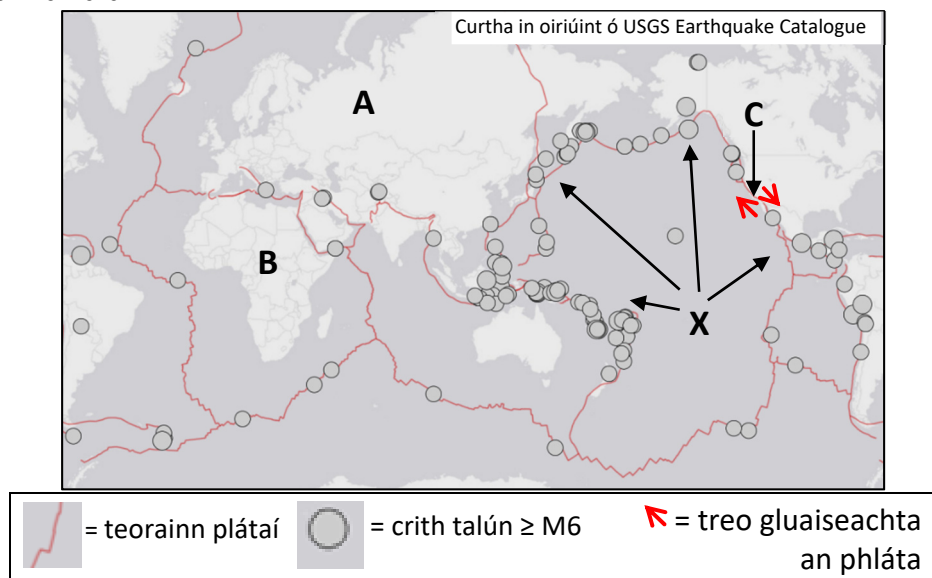
CUID A hAON – CEISTEANNA GEARRFHREAGRA – 80 MARC

Freagair **DEICH** gceist ar bith.

Tá na ceisteanna go léir ar aon mharc.

FREAGAIR NA CEISTEANNA SEO SNA SPÁSANNA ATÁ ANN DÓIBH

1. Creathanna Talún

Scrúdaigh an léarscáil thuas a thaispeánann áiteanna na gcreathanna talún a tharla in 2018 agus a raibh méid os cionn 6 nó a chothrom le ($\geq M6$) iontu. Freagair gach ceann de na ceisteanna seo a leanas.

- (i) Cén t-ainm atá ar an limistéar a bhfuil an lipéad **X** air, áit ar tharla tromlach na gcreathanna talún in 2018?

- (ii) Ainmnigh na plátaí teicteonacha a bhfuil na lipéid **A** agus **B** orthu sa léarscáil thuas.

Pláta **A**:

Pláta **B**:

- (iii) Cén cineál teorann plátaí atá ag **C** sa léarscáil thuas?

- (iv) Ainmnigh an uirlis a úsáidtear chun fórsa creathanna talún a thomhas?

[8m]

2. Carraigeacha Dríodair

- (i) Ar an liosta thíos tá roinnt bunábhar as a bhfoirmítear carraigeacha agus roinnt carraigeacha meiteamorfacha.

Slinn	Cré agus siolta	Marmar
Sliogáin agus cnámha éisc	Gaineamh	Grianchloichít

Cuir na téarmaí cearta ón liosta san áit cheart sa tábla thíos chun gach ceann de na carraigeacha ainmnithe sa tábla a mheaitseáil:

- (a) leis an mbunábhar is mó a bhaineann léi agus
(b) leis an gcarraig mheiteamorfach is mó a luaitear léi.

(a) Bunábhar	Carraig Ainmnithe	(b) Carraig Mheiteamorfach
	Aolchloch	
	Sceall	
	Gaineamhchloch	

- (ii) Cuir in iúl cé acu fíor nó bréagach atá an abairt seo a leanas.

Sampla is ea silice de ghníomhaí a tháthaíonn le chéile cáithníní aonair de charraigeacha dríodair.

[8m]

3. Gnéithe Fisiceacha agus Próisis Fhisiceacha

Curtha in oiriúint ó www.geograph.org.uk agus www.geograph.ie

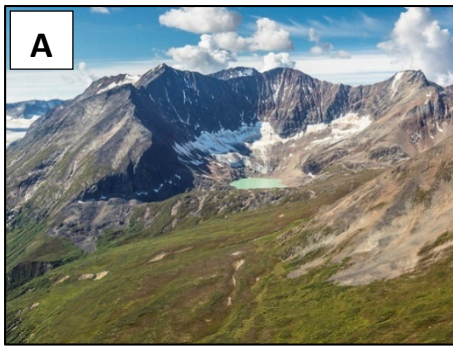
Scrúdaigh na fótagraif thuas agus freagair gach ceann de na ceisteanna seo a leanas.

- (i) Meaitseáil gach ceann de na fótagraif **A**, **B**, **C** agus **D** leis an ngné sa tábla thíos is fearr a mheaitseálann é.
- (ii) Meaitseáil gach ceann de na próisis seo a leanas leis an ngné sa tábla thíos is fearr a mheaitseálann é:
 - Ithirthéaltú
 - Sil-leagan abhann
 - Síonchaitheamh reo is coscartha
 - Sil-leagan cósta.

Q.3(i)	Gné	Q.3(ii)
Litir		Próiseas
	Rinnbharra	
	Fargáiníní	
	Scileach	
	Dumhcha	

[8m]

4. Oighriú

Curtha in oiriúint ó www.nps.gov agus www.bbc.co.uk

Scrúdaigh na fótagraif thuas agus freagair gach ceann de na ceistanna seo a leanas.

- (i) Meaitseáil gach ceann de na fótagraif **A**, **B**, **C** agus **D** leis an ngné sa tábla thíos is fearr a mheaitseálann é.
- (ii) Maidir le gach ceann de na gnéithe sa tábla thíos, cuir tic sa bhosca ceart chun a chur in iúl cé acu próisis dhobhar-oighreacha, creimeadh oighreach nó sil-leagan oighreach is mó a luaitear léi.

Q.4(i)	Gné	Q.4(ii)		
Litr		Próisis Dhobhar-Oighreacha (✓)	Creimeadh Oighreach (✓)	Sil-leagan Oighreach (✓)
	Carraig Chorr			
	Soirc/Coire			
	Droimnín			
	Sprémhá			

[8m]

5. Coincheap an Réigiúin

Freagair gach ceann de na ceisteanna seo a leanas sa tábla thíos.

- (i) Meaitseáil gach ceann de na cineálacha réigiúin seo a leanas leis an gcur síos sa tábla is fearr a mheaitseálann é.

Réigiún aeráide	Réigiún Cultúrtha	Réigiún Geomoirfeolaíoch	Croí-Réigiún
------------------------	--------------------------	-------------------------------------	---------------------

- (ii) Meaitseáil gach ceann de na samplaí a leanas de réigiúin leis an gcur síos sa tábla is fearr a mheaitseálann é.

Tír na mBascach	Boirinn	Mórcheantar Bhaile Átha Cliath	Réigiún na Meánmhara
------------------------	----------------	---	-----------------------------

C.5(i) Cineál Réigiúin	Cur síos ar an Réigiún	C.5(ii) Sampla den Réigiún
	Réigiún ina bhfuil tírdhreach uathúil bunaithe ar chineál carraige, struchtúr nó rilíf.	
	Réigiún ina bhfuil saintréithe uathúla teochta agus frasaíochta.	
	Réigiún atá dea-fhorbartha go socheacnamaíoch agus a tharraingíonn tionscal agus daoine chuige.	
	Réigiún ina bhfuil teanga, creideamh agus/nó modh maireachtála ar leith i bpáirt ag na daoine.	

[8m]

6. Aithint Tírdhreach

Scrúdaigh an léarscáil 1:50 000 agus an eochair eolais de chuid na Suirbhéireachta Ordanáis a ghabhann leis an bpáipéar seo agus freagair gach ceann de na ceisteanna a leanas.

(i) Sa tábla thíos, meaitseáil gach ceann de na gnéithe seo a leanas leis an tagairt eangaí is fearr a mheaitseálann a suíomh ar léarscáil na Suirbhéireachta Ordanáis:

- Trá
- Srutharlú abhann
- V-ghleann.

Tagairt Eangaí	Gné
T 24 82	
T 19 77	
T 27 76	

(ii) Cad é airde na talún, ina méadair, ag an spotairde atá ag T 239 804?

[8m]

7. Léarscáil na Suirbhéireachta Ordanáis

Scrúdaigh an léarscáil 1:50 000 agus an eochair eolais de chuid na Suirbhéireachta Ordanáis a ghabhann leis an bpáipéar seo agus freagair gach ceann de na ceisteanna a leanas.

(i) Ainmnigh an tseirbhís phoiblí atá suite ag T 256 742.

(ii) Tabhair tagairt eangaí sé fhigiúir don stáisiún traenach san Inbhear Mór.

(iii) Tomhais fad an mhótarbhealaigh M11, ina chiliméadair, ó Ghabhal 20 ag T 250 760 go dtí go n-imíonn sé den léarscáil ag T 229 710.

(iv) Ríomh, ina chiliméadair chearnacha, achar na talún siar ó oirlíne 22.

[8m]

8. Aerfótagraf

Scrúdaigh an t-aerfótagraf den Inbhear Mór a ghabhann leis an bpáipéar seo agus na híomhánna thíos de chuid *Google Street View* den cheantar céanna san Inbhear Mór.

Bain úsáid as an nodaireacht aitheanta agus, sa tábla thíos, tabhair an suíomh ar an aerfótagraf ina bhfuil gach ceann de na ceantair a thaispeántar in íomhánna **A**, **B**, **C** agus **D** de chuid *Google Street View*.

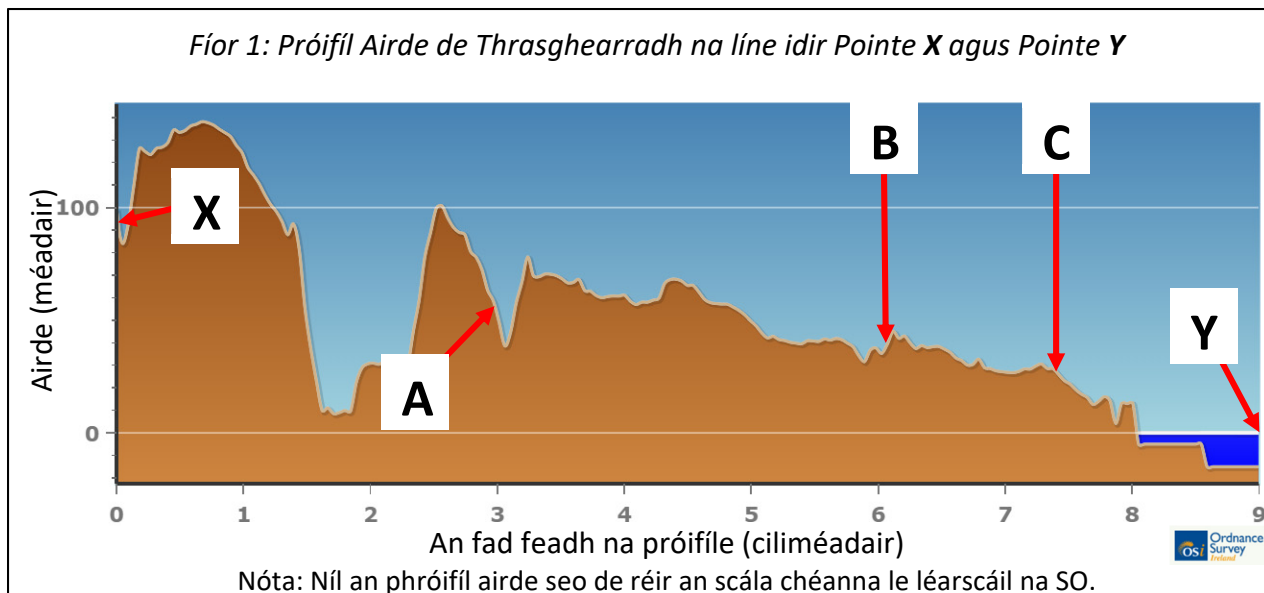
Íomhá <i>Google Street View</i>	Suíomh ar an Aerfótagraf
A	
B	
C	
D	

[8m]

9. Léarscáil na Suirbhéireachta Ordanáis

Aimsigh pointe **X**, T 190 760, agus pointe **Y**, T 280 760 ar an léarscáil 1:50 000 de chuid na Suirbhéireachta Ordanáis a ghabhann leis an bpáipéar seo. Tá an dá phointe ar thuaidhlíne 76.

I bhFíor 1, taispeántar próifíl airde de thrasghearradh na líne idir pointe **X** agus pointe **Y** ar léarscáil na Suirbhéireachta Ordanáis.

Bain úsáid as an léarscáil 1:50 000 agus an eochair eolais de chuid na Suirbhéireachta Ordanáis agus as an bpróifíl airde thuas, chun gach ceann de na ceistanna seo a leanas a fhreagairt.

(i) Cén cineál foraoiseachta atá suite ag **A**?

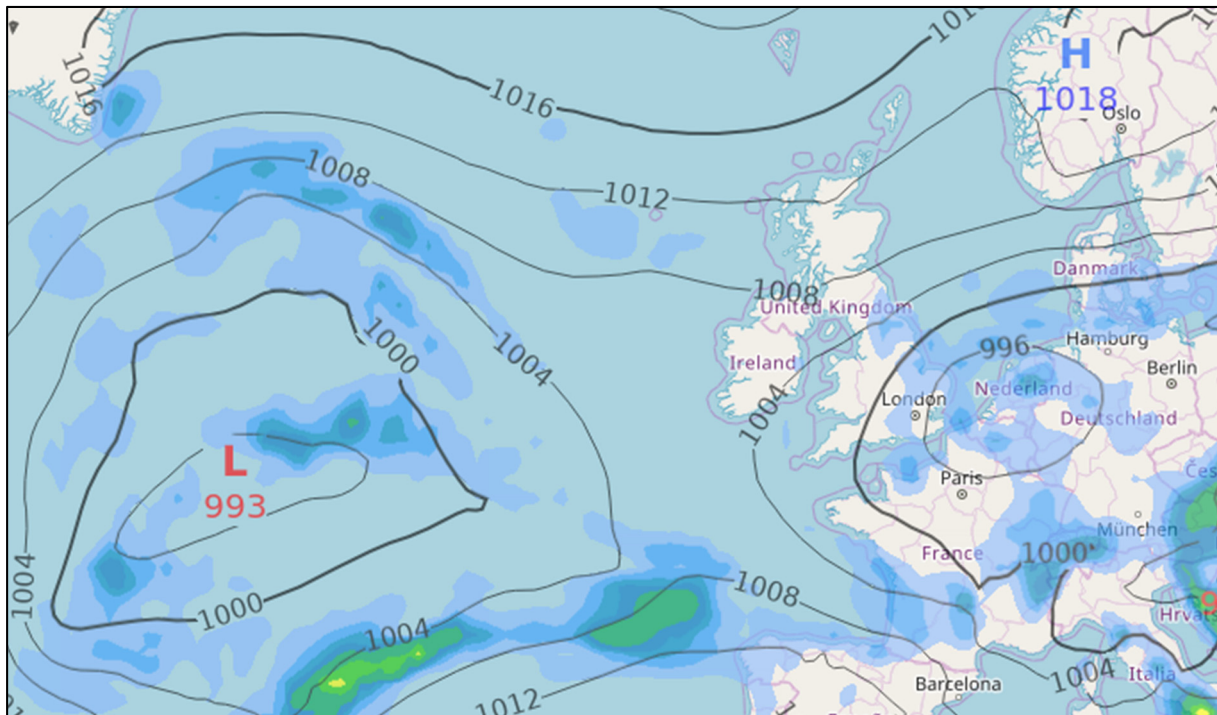
(ii) Cén t-ainm atá ar an mbóthar atá suite ag **B**?

(iii) Cén airde, ina méadair, ag a bhfuil an pointe is airde feadh na próifíle airde?

(iv) Tabhair tagairt eangaí sé fhigiúr don phointe ar bhóthar an R750 atá suite ag **C**.

[8m]

10. Aimsir

Curtha in oiriúint ó www.met.ie

Scrúdaigh an chart aimsire thuas ó Met Éireann. Cuir in iúl cé acu fíor nó bréagach atá gach ceann de na ráitis seo a leanas.

- (i) Tá frithchioclón suite os cionn Chríoch Lochlann.

- (ii) Is é an brú baraiméadrach os cionn Bhaile Átha Cliath ná 1016 hPa.

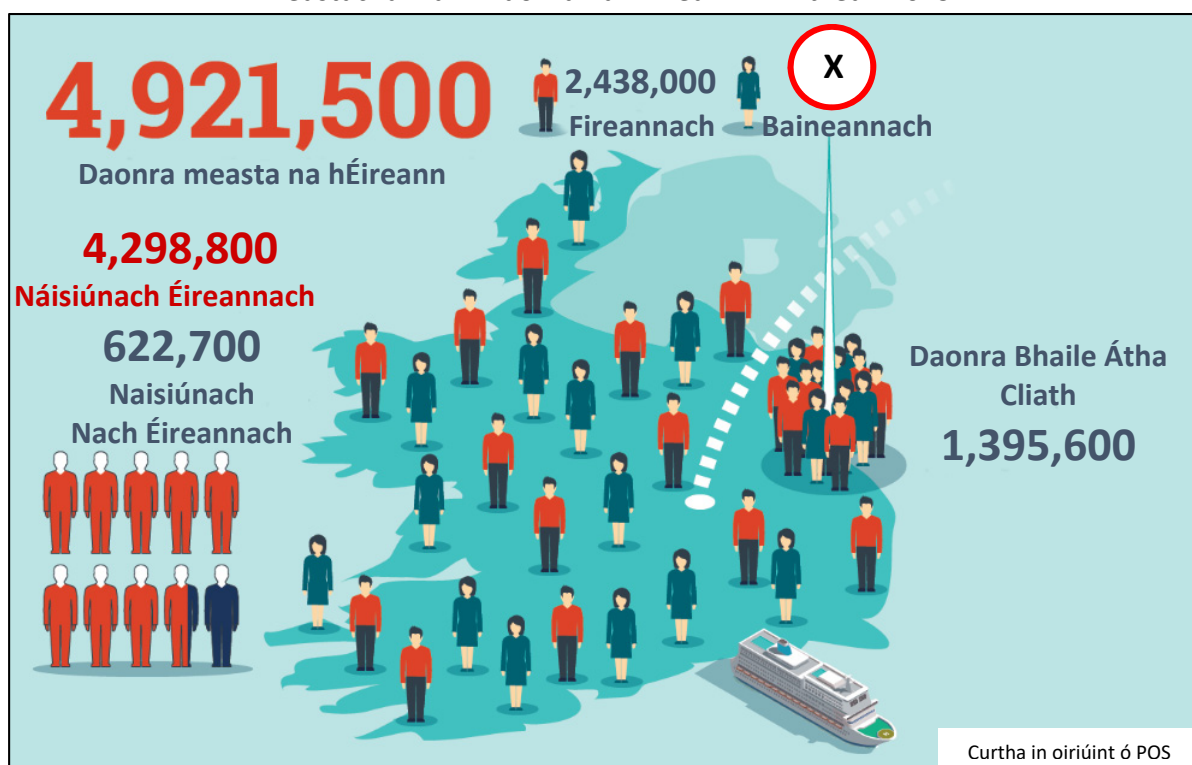
- (iii) Is beag gaoth, nó níl aon ghaoth, os cionn na hÉireann.

- (iv) Tugtar isihiaití ar línte ar chart aimsire a cheanglaíonn limistéir arb ionann brú an atmaisféir iontu.

[8m]

11. Staitisticí Daonra – Éire

Meastacháin ar Dhaonra na hÉireann in Aibreán 2019

Scrúdaigh an ghrafaic faisnéise thuas a thaispeánann meastacháin ar dhaonra na hÉireann in Aibreán 2019 agus freagair gach ceann de na ceistanna seo a leanas.

- (i) Cad é líon na Náisiúnach Éireannach a meastar go raibh cónaí orthu in Éirinn in Aibreán 2019?

- (ii) Ríomh X, líon na mbaineannach a meastar go raibh cónaí orthu in Éirinn in Aibreán 2019?

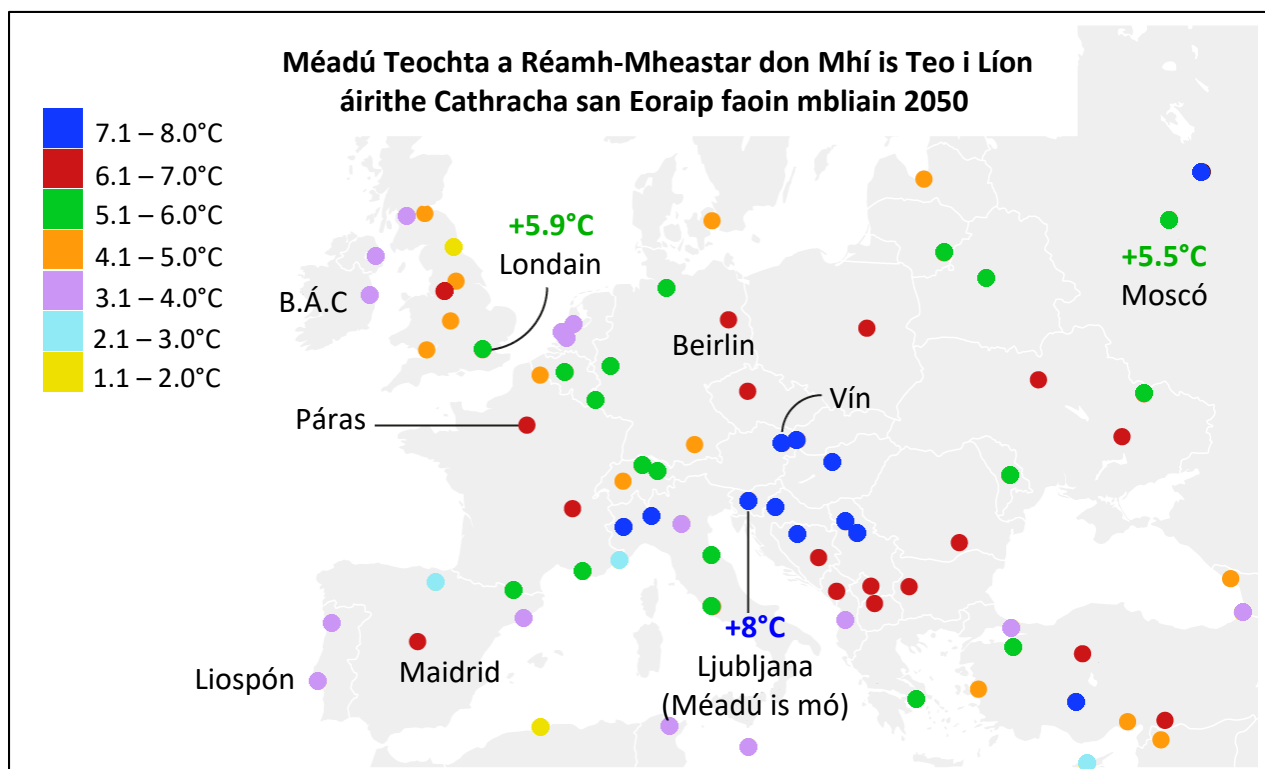
- (iii) Cén céatadán de dhaonra iomlán na hÉireann a meastar go raibh cónaí air i mBaile Átha Cliath?

- (iv) Luaigh **dhá** bhealach a bhféadfadh an rialtas úsáid a bhaint as staitisticí daonra.

1.
2.

[8m]

12. Léirmhíniú ar Staitisticí

Scrúdaigh an léarscáil thuas a thaispeánann an méadú teochta a réamh-mheastar don mhí is teo i roinnt cathracha san Eoraip faoi mbliain 2050. Freagair gach ceann de na ceistanna seo a leanas.

- (i) Ainmnigh an chathair dá réamh-mheastar an méadú teochta is mó dá mí is teo.

- (ii) Cad é an méadú teochta, in °C, a réamh-mheastar don mhí is teo i bPáras?

- (iii) Ríomh an difríocht sa mhéadú teochta, in °C, a réamh-mheastar a bheidh ann idir an mhí is teo i Moscó agus an mhí is teo i Londain.

- (iv) Is iomaí tír atá ag infheistiú i bhfuinneamh in-athnuaite chun dul i ngleic leis an athrú aeráide.

Ainmnigh **dhá** shampla d'fhuinneamh in-athnuaite.

1.
2.

[8m]

Freagarleabhar do CHUID A DÓ

Treoracha

Tá na ceistanna do **CHUID A DÓ** ar fáil i gceistpháipéar ar leith.

Cuir tús le gach ceist ar leathanach nua. Scríobh uimhir na ceiste sa bhosca ar bharr gach leathanaigh.

Bain úsáid as an gcolún ar chlé chun gach cuid a lipéadú, mar a thaispeántar thíos.

Part Cuid	Question Ceist	04	Start each question on a new page Cuir tús le gach ceist ar leathanach nua
(a)			
(b)(i)			
(b)(ii)			

Tá ceithre leathanach de ghrafpháipéar ar fáil i gcúl an fhreagarleabhair seo. Ar na leathanaigh de ghrafpháipéar, tá bosca le haghaidh uimhir na ceiste ag bun an leathanaigh.

Ní gá duit na leathanaigh ar fad sa fhreagarleabhar seo a úsáid. Mura mbíonn dóthain spáis agat sa fhreagarleabhar seo, is féidir leat breis páipéir nó grafpháipéir a lorg ón bhfeitheoir.

Scríobh do chuid freagraí le peann i ndúch gorm nó dubh. Is féidir leat peann luaidhe a úsáid i gcás sceitsí, graif agus léaráidí amháin.

--	--

Cuid

[illegible]

--	--

Cuid

[illegible]

CUID A DÓ – CEISTEANNA STRUCHTÚRTHA agus AISTE – 320 MARC

Ní mór duit tabhairt faoi **CHEITHRE** cheist, mar seo a leanas:

- **DHÁ** cheist as **Roinn 1 – Croí-Aonaid**:
 - Ceist **amháin** as Ceist 1, 2 agus 3 **(80 marc)**
 - AGUS**
 - Ceist **amháin** as Ceist 4, 5 agus 6 **(80 marc)**
- Ceist **AMHÁIN** as **Roinn 2 – Toghaonaid (80 marc)**
- Ceist **AMHÁIN** as **Roinn 3 – Roghaonaid (80 marc)**

FREAGAIR NA CEISTEANNA SEO SA FHREAGARLEABHAR INA BHFUIL CUID A hAON

ROINN 1 – CROÍ-AONOID

Ceist 1 go 6

NÍ MÓR duit tabhairt faoi **DHÁ** cheist:

CEIST AMHÁIN as **Patrúin** agus **Próisis** sa **Chomhshaol Fisiceach** (Ceist 1 go 3)

AGUS

CEIST AMHÁIN as **Tíreolaíocht Réigiúnach** (Ceist 4 go 6)

Tá 80 marc ag gabháil le gach ceist.

PATRÚIN AGUS PRÓISIS SA CHOMHSHAOL FISICEACH

Ceist 1 go 3

Freagair ceist **AMHÁIN**.

Ceist 1

1A. Léarscáil na Suirbhéireachta Ordanáis

Scrúdaigh an léarscáil 1:50 000 agus an eochair eolais de chuid na Suirbhéireachta Ordanáis a ghabhann leis an bpáipéar seo.

Tarraing sracléarscáil leathscála den limistéar a thaispeántar.

Ar an tsracléarscáil sin, taispeáin agus lipéadaigh gach ceann díobh seo a leanas mar is ceart:

- Cúrsa iomlán Abhainn Abhóca
- Gné de shil-leagan cósta
- Bealach iomlán an tsiúlbealaigh le comharthaí ar a dtugtar Siúlóid Ghleann Airt (*Glenart Walk*).
- An limistéar talún iomlán atá os cionn 200 méadar i mBaile Dhónaill (*Ballydonnell*) i dtuaisceart na léarscáile.

[20m]

1B. Carraigeacha

Mínigh foirmiú gach ceann díobh seo a leanas, agus bíodh tagairt agat do shamplaí a bhfuil staidéar déanta agat orthu:

- Bruthcharraig phlútónach **amháin**
- Carraig mheiteamorfach **amháin**.

[30m]

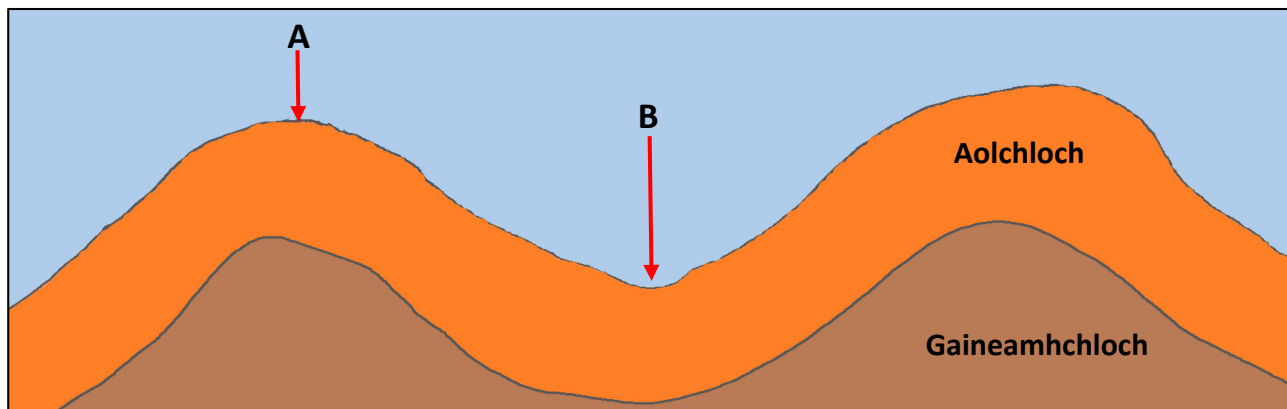
1C. Teorainneacha Plátaí

Tabhair cur síos agus míniú ar theorainneacha plátaí déanmhasacha.

[30m]

Ceist 2

2A. Filleadh agus Éascadh

Scrúdaigh an léaráid thuas a léiríonn éifeacht an fhillte ar shraitheanna carraige le linn thréimhse Armarcach na tógála fillsléibhte. Freagair gach ceann de na ceisteanna seo a leanas.

- (i) Ainmnigh an chuid sin de fhilleadh, lipéadaithe **A**, a fhoirmítear nuair a bhrúitear suas sraitheanna carraige.
- (ii) Ainmnigh an chuid sin de fhilleadh, lipéadaithe **B**, a fhoirmítear nuair a bhrúitear síos sraitheanna carraige.
- (iii) Ainmnigh sliabhraon **amháin** in Éirinn a foirmíodh le linn an fhillte Armarcaigh.
- (iv) Ainmnigh tréimhse eile inar tógadh fillsléibhte a mhúnlaigh tírdhreach na hÉireann le 400 milliún bliain anuas.
- (v) Mínigh go hachomair an téarma comhbhrú mar a bhaineann sé le filleadh.
- (vi) Ainmnigh **dhá** chineál éisc.
- (vii) Ainmnigh **dhá** ghné tírdhreacha a fhoirmítear trí éascadh.

[20m]

2B. Próisis Dromchla

Freagair (i) nó (ii)

- (i) Scrúdaigh an chaoi a dtéann **próisis an chreimthe** i bhfeidhm ar fhoirmiú tírghné abhann **amháin** nó ar fhoirmiú tírghné cósta **amháin** nó ar fhoirmiú tírghné oighrí **amháin** a bhfuil staidéar déanta agat uirthi.

Nó

- (ii) Déan cur síos agus tabhair míniú ar **na tosca a rialaíonn oibriú** próisis ollghluaiseachta **amháin** a bhfuil staidéar déanta agat air.

[30m]

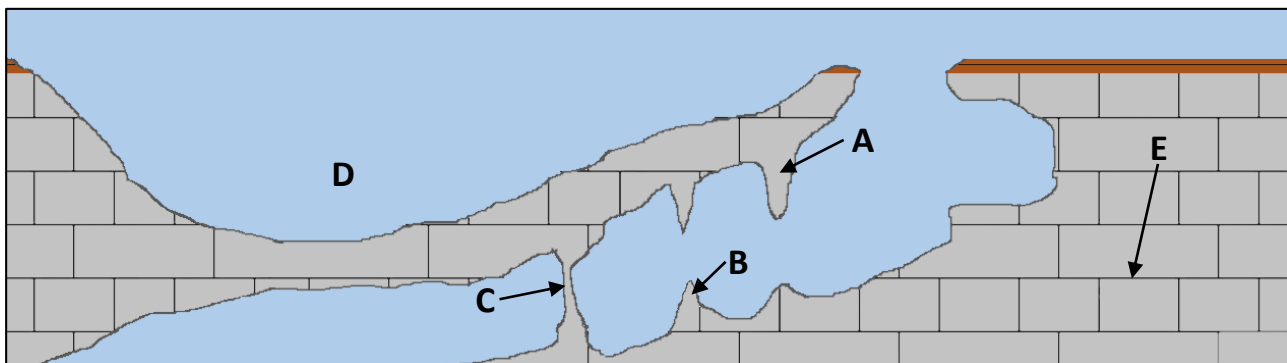
2C. Síonchaitheamh

Mínigh próiseas **amháin** síonchaithimh fhisicigh agus próiseas **amháin** síonchaithimh cheimicigh.

[30m]

Ceist 3

3A. Tírdhreacha Carstacha

Scrúdaigh an léaráid thuas a thaispeánann tírdhreach carstach agus freagair gach ceann de na ceistanna seo a leanas.

- Ainmnigh na gnéithe atá lipéadaithe **A**, **B** agus **C** sa léaráid thuas.
- Cuir in iúl cé acu atá an ráiteas seo a leanas fíor nó bréagach.
Doilíne is ea an téarma a úsáidtear chun cur síos a dhéanamh ar an ngné a fhoirmítear nuair a thiteann córas pluaiséanna, mar a thaispeántar sa limistéar timpeall **D**.
- Ainmnigh **dhá** ghné a fhoirmítear ar dhromchla tírdhreach carstach.
- Cén cineál carraige is mó a luaitear le tírdhreacha carstacha?
- Cad é an téarma a thugtar ar na línte cothrománacha a fhaightear i gcarraig dhríodair, mar a thaispeántar ag **E**?
- Cén cineál sionchaithimh cheimicigh is mó a luaitear le foirmiú tírdhreach carstach?
- Luaigh cad is brí leis an téarma *carraig thréscailteach*.

[20m]

3B. Iseastatacht

Déan cur síos agus tabhair míniú ar conas a mhúnlaigh an iseastatacht tírdhreach na hÉireann.

[30m]

3C. Idirghníomhú an Duine le Timthriall na gCarraigeacha

Bíonn an duine ag idirghníomhú le timthriall na gcarraigeacha i mórán slite.

Déan cur síos agus tabhair míniú ar conas a tharlaíonn an t-idirghníomhú seo le timthriall na gcarraigeacha, agus tagairt agat do cheann **amháin** díobh seo a leanas:

- Mianadóireacht
- Eastóscadh ábhar tógála
- Saothrú ola / gáis
- Táirgeadh fuinnimh gheoiteirmigh.

[30m]

TÍREOLAÍOCHT RÉIGIÚNACH

Ceisteanna 4 to 6

Freagair ceist **AMHÁIN**.

Ceist 4

4A. Scileanna Léarscáile

Tarraing léarscáil imchrutha de réigiún **Ilchríochach / Fo-ilchríochach** (nach bhfuil san Eoraip) a bhfuil staidéar déanta agat air.

Ar an léarscáil sin, taispeáin agus ainmnigh gach ceann díobh seo a leanas:

- Abhainn ainmnithe
- Imchruth gné ainmnithe rilífe (ar thalamh ard nó ar thalamh íseal)
- **Dhá** lárionad uirbeacha ainmnithe.

[20m]

4B. Gníomhaíocht Gheilleagrach Thánaisteach

Scrúdaigh an fhorbairt ar ghníomhaíocht gheilleagrach thánaisteach i réigiún **Eorpach** (nach bhfuil in Éirinn) a bhfuil staidéar déanta agat air, agus tagairt agat do **dhá** cheann de na tosca seo a leanas:

- Ámhábhair
- Margaí
- Infreastruchtúr
- Beartas Rialtais.

[30m]

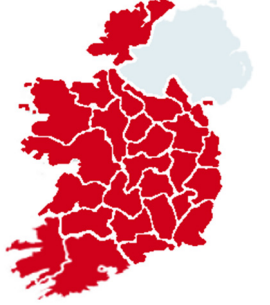
4C. Forbairt Uirbeach

Scrúdaigh na tosca a raibh tionchar acu ar an bhforbairt a tháinig ar cheantar uirbeach **amháin** i réigiún in **Éirinn** a bhfuil staidéar déanta agat air.

[30m]

Ceist 5

5A. Turasóireacht

Turais go Baile Átha Cliath	Turais go dtí an tIarthar	Turais go Poblacht na hÉireann
		
• Tháinig 5.9 milliún turasóir ó thar lear agus chaith siad €2 bhilliún. • Rinne cónaitheoirí Éireannacha 1.5 mhilliún turas agus chaith siad €307 milliún.	• Tháinig 1.9 milliún turasóir ó thar lear agus chaith siad €694 milliún. • Rinne cónaitheoirí Éireannacha 1.6 mhilliún turas agus chaith siad €353 milliún.	• Tháinig 9 milliún turasóir ó thar lear agus chaith siad €4.9 mbilliún. • Rinne cónaitheoirí Éireannacha 9.6 milliún turas agus chaith siad €1.9 mbilliún.

Curtha in oiriúint ó Fáilte Ireland

Scrúdaigh an ghrafaic thuas a thaispeánann sonraí turasóireachta na hÉireann don bhliain 2017 agus freagair gach ceann de na ceistanna seo a leanas:

- Cé mhéad turas a rinne cónaitheoirí Éireannacha taobh istigh de Phoblacht na hÉireann in 2017?
- Cé mhéad airgid (€ milliún) a chaith turasóirí ó thar lear ar thurais go dtí an tIarthar?
- De na turasóirí ó thar lear a thug cuairt ar Phoblacht na hÉireann cén céatadán díobh a thug cuairt ar Bhaile Átha Cliath?
- Mínigh go hachomair **dhá** chúis ar thug níos mó turasóirí ó thar lear cuairt ar Bhaile Átha Cliath ná mar a thug cuairt ar an tIarthar.
- Mínigh go hachomair dúshlán **amháin** atá roimh thionscal turasóireachta na hÉireann.

[20m]

5B. Dinimic Daonra

Tabhair míniú ar dháileadh an daonra ar fud réigiún **Ilchríochach / Fo-ilchríochach** (nach bhfuil san Eoraip) a bhfuil staidéar déanta agat air.

[30m]

5C. Réigiúin Shocheacnamaíocha

Pléigh conas a bhíonn an ghníomhaíocht gheilleagrach i gcroi-réigiúin difriúil leis an ngníomhaíocht gheilleagrach i réigiúin fhorimeallacha.

[30m]

Ceist 6

6A. Gníomhaíocht Gheilleagrach

Fostaíocht i gCuideachtaí Ilnáisiúnta Iasachta (CINanna) atá ag oibriú in Éirinn
agus Fostaíocht Iomlán in Éirinn, 2013-2017

Bliain	Fostaíocht sna CIN (mílte)	Fás na Fostaíochta sna CIN mar %	Fostaíocht Iomlán (mílte)	Sciar na Fostaíochta Iomláine curtha síos do CINanna
2013	300	1.0%	1,971	15.0%
2014	302	0.7%	2,025	14.9%
2015	304	0.8%	2,085	14.6%
2016	311	2.2%	2,164	X
2017	318	2.3%	2,231	14.3%

Arna chur in oiriúint ó POS

Scrúdaigh an tábla thuas a thaispeánann an fhaisnéis faoi chuideachtaí ilnáisiúnta iasachta (CINanna) atá ag oibriú in Éirinn agus faoin bhfostaíocht iomlán in Éirinn, agus freagair gach ceann de na ceisteanna seo a leanas.

- (i) Cén bhliain inar tháinig fás 0.7% ar an bhfostaíocht sna CINanna?
- (ii) Cad é an fhostaíocht iomlán (ina mhílte) a bhí ann in 2017?
- (iii) Ríomh X, sciar céatadánach na fostaíochta iomláine a cuireadh síos do CINanna in 2016.
- (iv) Mínigh go hachomair **dhá** chúis a mealltar CINanna chun lonnú in Éirinn.
- (v) Mínigh go hachomair dúshlán **amháin** atá roimh CIN atá suite in Éirinn.

[20m]

6B. Gníomhaíocht Gheilleagrach Phríomhúil

Scrúdaigh na tosca fisiceacha a théann i bhfeidhm ar fhorbairt na talmhaíochta in **dhá réigiún** chontrártha in Éirinn a bhfuil staidéar déanta agat orthu.

[30m]

6C. Coincheap an Réigiúin

Scrúdaigh an chaoi a bhféadfaí úsáid a bhaint as ceann **amháin** díobh seo a leanas chun sainmhíniú a dhéanamh ar réigiún chultúrtha, agus tagairt agat do shampla(i) a bhfuil staidéar déanta agat air/orthu:

- Teanga
- Reiligiún.

[30m]

ROINN 2 – TOGHAONAD

Ceist 7 go 12

NÍ MÓR duit tabhairt faoi cheist **AMHÁIN** as:

Patrúin agus Próisis i nGníomhaíochtaí Geilleagracha (Ceist 7, 8 agus 9)

NÓ

Patrúin agus Próisis i gComhshaol an Duine (Ceist 10, 11 agus 12)

Tá 80 marc ag gabháil le gach ceist.

PATRÚIN AGUS PRÓISIS i nGNÍOMHAÍOCHTAÍ GEILLEAGRACHA

Ceist 7 go 9

Ceist 7

7A. Léarscáil na Suirbhéireachta Ordanáis

Scrúdaigh an léarscáil 1:50 000 agus an eochair eolais de chuid na Suirbhéireachta Ordanáis a ghabhann leis an bpáipéar seo.

Tarraing sracléarscáil leathscála de léarscáil na Suirbhéireachta Ordanáis.

Ar an tsracléarscáil sin, taispeáin agus lipéadaigh gach ceann díobh seo a leanas mar is ceart:

- An limistéar faoi fhoirgnimh san Inbhear Mór laistear de Abhainn Abhóca
- Cúrsa iomlán mhótarbhealach an M11
- Cúrsa iomlán na líne iarnróid
- Oifig an phoist san Inbhear Mór.

[20m]

7B. Cuideachta Ilnáisiúnta

Scrúdaigh an tslí a dtéann an domhandú i bhfeidhm ar an trádáil dhomhanda agus tagairt agat d'fheidhmiú cuideachta ilnáisiúnta **amháin** a bhfuil staidéar déanta agat uirthi.

[30m]

7C. Éire agus an tAontas Eorpach

Scrúdaigh an chaoi a dtéann ballraíocht san Aontas Eorpach i gcion ar gheilleagar na hÉireann.

[30m]

Ceist 8

8A. Fiachas Rialtais

Fiachas an Rialtais in aghaidh an Duine i Limistéar an Euro, 2019

Tír	Fiachas an Rialtais in aghaidh an duine (€ mílte)
An Meán i Limistéar an Euro	29
Éire	43
An Ghréig	30
An Spáinn	25
An Iodáil	38
An Bheilg	40

Curtha in oiriúint ó www.debtclocks.eu

Scrúdaigh na sonraí thuas a thaispeánann fiachas rialtais na dtíortha i limistéar an Euro mar mheán in aghaidh an duine, agus freagair gach ceann de na ceistanna seo a leanas.

- (i) Agus grafpháipéar á úsáid agat, tarraing graf oiriúnach chun na sonraí seo a léiriú.
- (ii) Mínigh go hachomair cúis **amháin** a bhfuil fiachas mór ar rialtas na hÉireann.

[20m]

8B. Geilleagar i mBéal Forbartha

Scrúdaigh an tslí a dtéann patrúin na trádála domhanda i bhfeidhm ar gheilleagar **amháin** atá i mbéal forbartha agus a bhfuil staidéar déanta agat air.

[30m]

8C. Suíomh na Gníomhaíochta Geilleagraí

Scrúdaigh an léarscáil 1:50 000 de chuid na Suirbhéireachta Ordanáis agus an t-aerfótagraf a ghabhann leis an bpáipéar seo.

Déan plé ar **thrí** chúis a bhfuil ceantar an Inbhir Mhóir ina shuíomh oiriúnach le haghaidh fhorbairt na turasóireachta. Úsáid fianaise as léarscáil na Suirbhéireachta Ordanáis **agus** as an aerfótagraf **araon** mar thaca le do fhreagra.

[30m]

Ceist 9

9A. An Fhorbairt a Thomhas

Innéacs um Fhorbairt Dhaonna (IFD) do Thíortha Roghnaithe

	1990	2000	2010	2017
An Iorua	0.85	0.917	0.942	0.953
Éire	0.763	0.857	0.909	0.938
An Bhrasaíl	0.611	0.684	0.727	0.759
An tSín	0.502	0.594	0.706	0.752
An tSiria	0.562	0.59	0.644	0.536
Siarra Leon	0.275	0.284	0.385	0.419

Curtha in oiriúint ó www.hdr.undp.org

Scrúdaigh an tábla thuas a thaispeánann an Innéacs um Fhorbairt Dhaonna (IFD) le haghaidh tíortha roghnaithe do na blianta idir 1990 agus 2017 agus freagair gach ceann de na ceisteanna seo a leanas.

- Cén tInnéacs um Fhorbairt Dhaonna a bhí ag an tSín in 2000?
- Cén tír ag a raibh an tInnéacs um Fhorbairt Dhaonna is airde in 2017?
- Ríomh an difríocht a bhí idir an tInnéacs um Fhorbairt Dhaonna a bhí ag an mBrasaíl in 2017 agus an tInnéacs um Fhorbairt Dhaonna a bhí ag Siarra Leon in 2017.
- Aimnigh an tír inar tháinig laghdú ar an Innéacs um Fhorbairt Dhaonna idir na blianta 2000 agus 2017 agus luaigh cúis fhéideartha **amháin** leis an laghdú sin.
- Ainmnigh **dhá** tháscaire a úsáidtear chun an tInnéacs um Fhorbairt Dhaonna i dtír a ríomh.
- Mínigh go hachomair buntáiste **amháin** a bhaineann leis an Innéacs um Fhorbairt Dhaonna a úsáid mar thomhas ar an bhforbairt gheilleagrach.

[20m]

9B. Gníomhaíocht Gheilleagrach i nGeilleagar Forbartha

Scrúdaigh forbairt ceann **amháin** díobh seo a leanas agus tagairt agat do gheilleagar forbartha a bhfuil staidéar déanta agat air:

- Tionscail gan chuing
- Seirbhísí airgeadais
- Ollturasóireacht.

[30m]

9C. Iarmhairtí ar an gComhshaol

Scrúdaigh na hiarmhairtí comhshaoil a bhaineann le breoslaí iontaise a dhó.

[30m]

PATRÚIN AGUS PRÓISIS i gCOMHSHAOL AN DUINE

Ceist 10 go 12

Ceist 10

10A. Aerfótagraf

Tarraing sracléarscáil den aerfótagraf, leath an fhaid agus leath an leithid.

Ar an tsracléarscáil sin, taispeáin agus lipéadaigh gach ceann díobh seo a leanas mar is ceart:

- An abhainn
- An droichead
- An raon reatha sa talamh láir
- An loch sa tulra ar chlé.

[20m]

10B. Uirbeachas sa Todhchaí

Déan plé ar **dhá** cheist a mbeidh ar chathracha dul i ngleic leo sa todhchaí.

[30m]

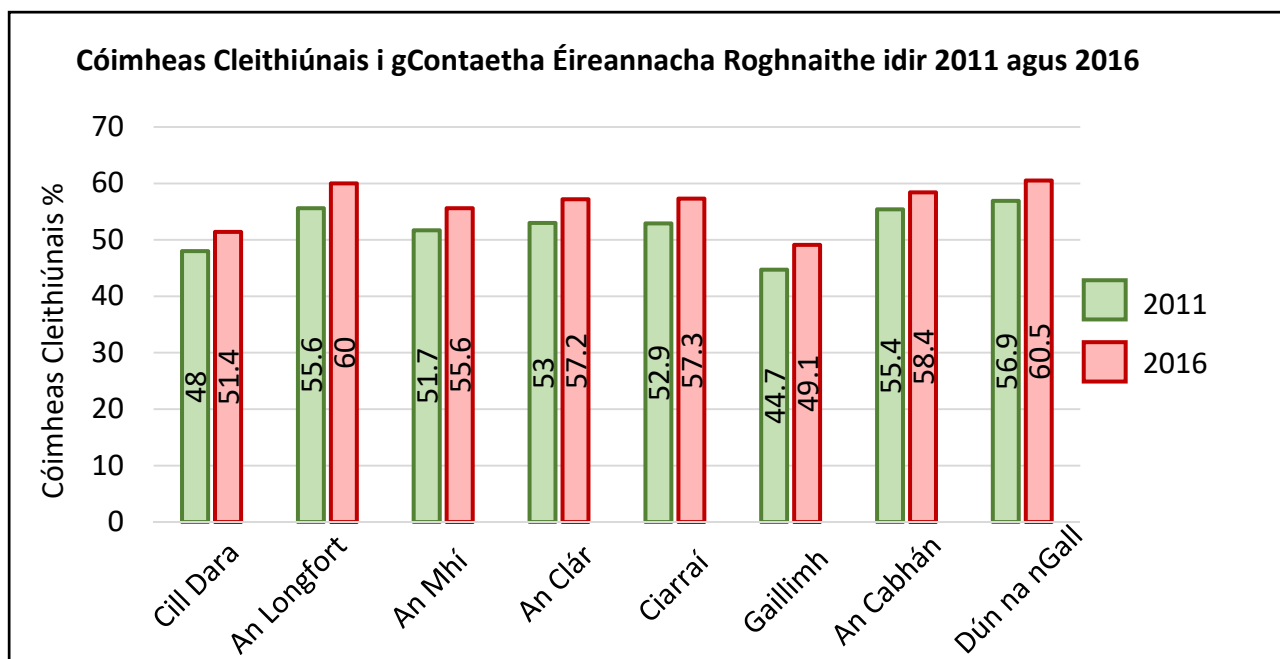
10C. Imirce

Déan cur síos agus tabhair míniú ar athruithe patrún na himirce in Éirinn ó 1950 i leith.

[30m]

Ceist 11

11A. Daonra na hÉireann

Curtha in oiriúint ón POS

Scrúdaigh an chart thuas a thaispeánann cóimheas cleithiúnais i gcás contaetha Éireannacha roghnaithe idir 2011 agus 2016, agus freagair na ceistanna seo a leanas.

- Cad é an cóimheas cleithiúnais (%) a bhí ann i gcás an Longfoirt in 2011?
- Cén contae a raibh an cóimheas cleithiúnais is ísle aige in 2016?
- Ríomh an difríocht idir na cóimheasa cleithiúnais (%) i gCill Dara agus i nDún na nGall don bhliain 2016.
- Mínigh go hachomair cúis **amháin** a mbíonn na cóimheasa cleithiúnais níos ísle de ghnáth i gceantiracha uirbeacha ná mar a bhíonn i gceantiracha tuaithe.
- Mínigh go hachomair **dhá** iarmhairt de thoradh ar mhéadú ar an gcóimheas cleithiúnais.

[20m]

11B. Fairsingiú Uirbeach

De réir mar a thagann fairsingiú ar chathracha téann siad i bhfeidhm ar na ceantir mórthimpeall orthu.

Pleigh an ráiteas seo agus tagairt agat do shampla(i) a bhfuil staidéar déanta agat air/orthu.

[30m]

11C. Gréasáin Lonnaíochta Tuaithe

Agus tagairt agat don léarscáil 1:50 000 de chuid na Suirbhéireachta Ordanáis a ghabhann leis an bpáipéar seo, déan cur síos agus tabhair míniú ar **thrí** ghréasán dhifriúla lonnaíochta tuaithe atá le feiceáil ar an léarscáil.

[30m]

Ceist 12

12A. Imirce

Náisiúntacht na nIarrthóirí Tearmainn in Éirinn
sna chéad naoi mí in 2019

Náisiúntacht na n-Iarrthóirí	% de líon iomlán na n-Iarratas
An Albáin	23%
An Afraic Theas	7%
An tSiombáib	8%
An tSeoirsia	15%
An Nigéir	7%
Eile	40%

Curtha in oiriúint ó www.ipo.gov.ie

Scrúdaigh na sonraí thuas a thaispeánann náisiúntacht na n-Iarrthóirí tearmainn in Éirinn sna chéad naoi mí in 2019, agus freagair gach ceann de na ceistanna a leanas.

- Agus grafpháipéar á úsáid agat, tarraing graf oiriúnach chun na sonraí sin a léiriú.
- Mínigh go hachomair chúis **amháin** a ndéanann daoine iarratas ar thearmann.

[20m]

12B. Pleanáil Uirbeach

Scrúdaigh éifeachtacht na straitéisí pleanála uirbí agus tagairt agat do shampla(i) a bhfuil staidéar déanta agat air/orthu.

[30m]

12C. Daonra

Scrúdaigh an tionchar/an iarmhairt a bhíonn ag ceann **amháin** ar bith de na tosca seo a leanas ar leibhéil fáis an daonra, agus tagairt agat do shampla(i) a bhfuil staidéar déanta agat air/orthu:

- Leibhéil ioncaim
- Sochaí agus cultúr
- Teicneolaíocht.

[30m]

ROINN 3 – ROGHAONAIÐ

Ceist 13 go 24

Freagair ceist **AMHÁIN**.

Tá 80 marc ag gabháil le gach ceist.

Nóta: Is fearr **trí** ghné nó **ceithre** ghné den téama a phlé go mion, in ionad plé ginearálta ar líon mór pointí.

Idirspleáchas Domhanda

Nóta: Is fearr **trí** ghné nó **ceithre** ghné den téama a phlé go mion, in ionad plé ginearálta ar líon mór pointí.

13. Scrúdaigh an méid is féidir leis an trádáil chóir cur leis an bhforbairt inbhuanaithe.

[80m]

14. Bealach chun fás geilleagrach a nascadh le forbairt dhaonna is ea cumhasú daoine.

Pléigh an ráiteas sin agus tagairt agat do **dhá** cheann ar bith díobh seo a leanas:

- Fiachas náisiúnta
- Cláir chúnaimh
- Patrúin in úinéireacht na talún
- Róil inscne dhifriúla sa tsochaí.

[80m]

15. Mairimid i ngeilleagar idirspleách domhanda. Bíonn tionchar ag gníomhartha nó ag cinntí a dhéantar i gceantar amháin ar cheantair eile.

Scrúdaigh an ráiteas sin agus tagairt agat do gach ceann díobh seo a leanas:

- Fadhbanna domhanda comhshaoil
- Tionchar cinntí sóisialta agus polaitiúla.

[80m]

Geo-éiceolaíocht

Nóta: Is fearr **trí** ghné nó **ceithre** ghné den téama a phlé go mion, in ionad plé ginearálta ar líon mór pointí.

16. Pléigh an tslí inar féidir le gníomhaíocht an duine iarmhairtí dearfacha agus iarmhairtí diúltacha a imirt ar an ithir.

[80m]

17. Déan cur síos agus tabhair míniú ar an gcomhdhéanamh ginearálta agus ar na saintréithe atá ag cineál **amháin** ithreach ar bith.

[80m]

18. Déan cur síos ar na saintréithe aeráide i mbithóm **amháin** a bhfuil staidéar déanta agat air **agus** scrúdaigh an tionchar a bhíonn ag na saintréithe aeráide sin ar na hithreacha agus ar an bhfásra sa bhithóm sin.

[80m]

Cultúr agus Ionannas

Nóta: Is fearr trí ghné nó ceithre ghné den téama a phlé go mion, in ionad plé ginearálta ar líon mór pointí.

19. Scrúdaigh na straitéisí a cuireadh i bhfeidhm nó a d'fhéadfaí a chur i bhfeidhm chun tacú le marthanacht teangacha mionlaigh. [80m]
20. Tá tosca cultúrtha éagsúla ag baint le coincheap na féiniúlachta. Pléigh an ráiteas sin agus tagairt agat do chás-staidéar ar réigiún san Eoraip a bhfuil staidéar déanta agat air. [80m]
21. Is iomaí stát a bhfuil grúpaí cultúrtha difriúla laistigh dá theorainneacha. Pléigh é sin. [80m]

Comhshaol an Atmaisféir agus na nAigéan

Nóta: Is fearr trí ghné nó ceithre ghné den téama a phlé go mion, in ionad plé ginearálta ar líon mór pointí.

22. Scrúdaigh an tionchar a bhíonn ag saintréithe aeráide ar fhorbairt gheilleagrach. [80m]
23. Tagann patrúin dhifriúla aimsire chun cinn mar thoradh ar chúrsaíocht san atmaisféar agus sna haigéin. Pléigh é sin. [80m]
24. Athraíonn saintréithe aeráide le himeacht an ama agus ó áit go háit. Pléigh é sin. [80m]